

Cuprins

I

PARIS

Anul 1490, din Postul Paștelui până la Înălțare

Nicolas des Innocents.....	9
Claude Le Viste	38
Geneviève de Nanterre.....	59

II

BRUXELLES

Anul 1490, Săptămâna Rusaliilor

Georges de la Chapelle	77
Philippe de la Tour.....	95
Aliénor de la Chapelle	113
Christine du Sablon	131

III

PARIS ȘI CHELLES

Anul 1491, de la Paște până la Înălțare

Nicolas des Innocents.....	155
Geneviève de Nanterre.....	172
Claude Le Viste	187

IV
BRUXELLES

Anul 1491, Ziua Întâi de Mai –
Anul 1492, Septuagesima

Georges de la Chapelle.....	209
Aliénor de la Chapelle.....	225
Christine du Sablon.....	240
Philippe de la Tour.....	254

V
PARIS

Anul 1492, Septuagesima

Nicolas des Innocents.....	271
<i>Epilog</i>	289
<i>Note și mulțumiri</i>	291

TRACY
CHEVALIER

Doamna
și licornul

Traducere din limba engleză
și note de Fraga Cusin

POLIROM
2017

— Lasă, nu-i nimic. Sper să se coacă înainte să mă întorc eu la Paris.

M-am aplecat din nou, pipăind pământul din jurul plantelor de căpșuni și strivind între degete pământul ars de soare în timp ce căutam încetșor după fire de studeniță, cruciuliță și traista-ciobanului. Erau puține buruieni și toate abia răsărite. Doar plivisem printre căpșuni cu vreo câteva zile în urmă. Simțeam ochii celor doi bărbați fixați pe mine ca niște pletricele care-mi apăseau spina. E ciudat cum de pot simți astfel de lucruri când eu nu știu cum este să vezi.

În timp ce ei mă urmăreau cu privirea, știam la ce se gândesc: cum de puteam să găsesc buruienile și să știu că sunt buruieni? Însă buruienile sunt la fel ca alte plante, doar că sunt nedorite. Au frunze și flori și arome și tulpini și seve. Prin pipăit și miros, le recunosc așa cum recunosc orice altă plantă.

— Aliênor, avem nevoie de ajutorul tău la *millefleurs* pentru tapiserii, a zis Philippe. Am desenat la scară mărită o parte din proiect pentru carton. Însă vrem să ne arăți ce flori să folosim.

M-am lăsat iar pe călcâie. Sunt întotdeauna bucuroasă când mi se cere ajutorul. Mi-am trăit viața fiind de folos, așa încât părinții mei să nu mă socoată niciodată o povară și să nu vrea să scape de mine.

Oamenii îmi prețuiesc adesea munca. „Ce egală este cusătura ta” zic ei. „Ce luminoase sunt florile tale, ce roșii sunt vișinele tale! Ce păcat că nu le poți vedea!” Într-adevăr, deslușesc mila în vocile lor, dar și surpriza că pot să fiu atât de folositoare. Ei nu își pot imagina lumea fără ochi, tot așa cum eu nu mi-o pot imagina cu ei. Ochii sunt pur și simplu două umflături pe fața mea care se pot mișca, așa cum maxilarul meu poate mesteca sau cum nările mele se pot umfla. Eu am alte căi de-a cunoaște lumea.

De pildă, cunosc tapiseriile la care lucrez. Simt fiecare striu al firului de urzeală, fiecare bob de țesătură. Pot să trasez cu mâna florile din modelul de *millefleur* și să-mi urmăresc împunsăturile în jurul piciorului din spate al unui câine sau al unei urechi de iepure sau al mânecii unei haine țărănești. Eu simt culorile. Roșul este neted și mătăsos, galbenul gădilă, albastrul e uleios. Sub degetele mele simt o hartă în toate tapiseriile.

Lumea vorbește despre vâz cu atâta religiozitate, încât uneori mă gândesc că dacă aș avea cu adevărat ochi, primul lucru pe care l-aș vedea ar fi Maica Domnului. Ea ar purta un veșmânt tot albastru și mătăsos sub degetele mele, pielea Ei ar fi netedă și obrajii Ei calzi. Ar miroși a căpsuni. Și-ar pune mâinile pe umerii mei și le-aș simți ușoare, dar și ferme, așa că, o dată ce m-ar atinge Ea, aș simți apoi veșnic greutatea mâinilor Ei.

Mă întreb uneori dacă vâzul ar face mierea și mai dulce, levănțica și mai înmiresmată, soarele și mai cald pe obrazul meu.

— Trebuie să-mi descrii tapiseriile, i-am spus lui Philippe.

— Ți le-am descris ieri.

— Mai amănunțit acum. În ce direcție privește doamna: spre licorn sau spre leu? Cum e îmbrăcată? E fericită sau tristă? Se simte în siguranță în grădina ei? Ce face leul? Licornul stă așezat sau în picioare? E bucuros că e prins sau vrea să plece? Doamna îl iubește pe licorn?

Philippe a început să foșnească hârtia, desfășurând proiectele. Sunetul ăla mă enerva. M-am întors spre Nicolas:

— Monsieur, dumneavoastră ați făcut proiectele. Desigur că le cunoașteți atât de bine, încât le puteți descrie fără să vă mai uitați la desenele dumneavoastră.

Philippe a încetat să mai foșnească.

— Firește, Mademoiselle, a răspuns Nicolas.

Avea un zâmbet în voce. Pietrișul a scârțâit sub tălpile lui când a ingenuncheat la marginea parcelei.

— Îmi călcați menta, i-am spus aspru când mireasma plantei a ajuns la mine.

— Ah. *Pardon.*

S-a mișcat puțin.

— *Bon.* Ce e cu toate acele întrebări pe care ni le-ai pus?

Nu mă puteam gândi acum la ce voiam să aflu de la el. Nu eram obișnuită cu atențiile unui astfel de om.

— Cât de mult albastru e în tapiserii? am întrebat în cele din urmă.

Nu sunt încântată când lucrările tatălui meu au mult albastru în ele. Atunci știu că vom primi prea des vizitele lui Jacques Le Bœuf, cu mersul lui apăsător, cu vorbele lui nerușinate și, bineînțeles, cu mirosul lui, mirosul pe care l-ar suporta numai o fată distrusă, disperată.

— Cât ați dori să fie, Mademoiselle?

— Deloc, dacă nu cumva sunteți dispus să rămâneți și să vă bateți cu Jacques Le Bœuf de fiecare dată când vine.

Nicolas a răs.

— Doamna stă în picioare pe niște iarbă albastră, care formează partea de jos a fiecărei tapiserii. Dar dacă doriți, putem face porțiunea cu iarbă mai mică. Poate o insulă de iarbă plutind în roșu, care să-i înconjoare pe doamnă, pe licorn și pe leu. Da, asta ar merge foarte bine. Și putem face această modificare singuri, nu-i așa, Philippe? Face parte din *verdure, n'est-ce pas?*

Philippe n-a răspuns. Tăcerea lui furioasă plutea în aer.

— Mulțumesc, Monsieur, am zis eu. *Eh bien,* cum arată doamna? Descrieți-mi-o. Descrieți-mi Gustul.

Alesesem Doamna care nu-mi plăcea.

Nicolas a mormăit:

— De ce pe aceea?

— Mă pedepsesc singură. E într-adevăr foarte frumoasă?

— Da.

Pipaïam printre căpșuni și am rupt una din greșeală. Am aruncat-o.

— Zâmbește?

— Un zâmbet ușor, da. Se uită spre dreapta și se gândește la ceva.

— La ce se gândește?

— La cornul licornului.

— Încetează, Nicolas, a intervenit Philippe aspru. Asta m-a făcut curioasă.

— Ce-i cu cornul lui?

— Cornul licornului e ceva vrăjit, a început Nicolas. Are puteri deosebite. Se zice că dacă un licorn își cufundă cornul într-o fântână otrăvită, apa devine iarăși pură. Poate să purifice și alte lucruri.

— Ce alte lucruri?

A urmat o pauză.

— De-ajuns despre asta acum. Poate că am să vă spun altă dată.

Ultima parte Nicolas a rostit-o în șoaptă, așa că am auzit numai eu. Urechile mele sunt mai bune decât ale lui Philippe.

— *Bon*, am zis. Să mă gândesc. Trebuie să fie mentă printre *millefleurs*, căci ea ne ferește de otravă. Și coada-cocoșului. Și șopârliță și margarete și gălbenele – astea pentru durerile de stomac. Să fie și căpșuni, pentru rezistență la otrăvuri și pentru Domnul Nostru Iisus Hristos, căci doamna și licornul sunt totodată Maica Domnului și Domnul Nostru. Așa că o să vă trebuiască flori și pentru Fecioara Maria – lăcrămioare, degetarită, căldărușă, violete. A, da, și măceș – măceș alb, care să simbolizeze puritatea Fecioarei, și măceș roșu, care să simbolizeze sângele lui Hristos. Garoafe, care să simbolizeze lacrimile Maicii Domnului vărsate pentru Fiul Ei – pe astea să le puneți neapărat în

tapiseria cu licornul odihnindu-se în poala doamnei, căci e o imagine ca Pietă, *n'est-ce pas?* Care din ele este?

Știam deja – eu țin minte totul. Voiam doar să-l încerc.

A urmat o tăcere. Philippe și-a dres vocea.

— Văzul.

— Aha, am zis, înaintând puțin. Să punem garoafe și în cea în care doamna împletește cununa de mireasă. Nu?

— Da, în Mirosul.

— Uneori în cununile de mireasă se împletește și brebenoc, simbol al fidelității. O să vă trebuiască și flori de muștar, care reprezintă trăinicia, și flori de nu-mă-uita, adică iubire sinceră.

— *Attends*, Aliénor, le spui prea repede. Mă duc să mai aduc hârtie pentru schițe și scaune, să ne putem așeza.

Philippe a dat fuga în atelier.

Am rămas singură cu Nicolas. Nu mai fusesem niciodată singură cu un bărbat ca el.

— De ce vi se spune Nicolas des Innocents? l-am întrebat.

— Locuiesc lângă Cimitirul Inocenților din Paris, dincolo de rue St. Denis.

— Aha! Mă gândeam eu că dumneavoastră, personal, nu sunteți chiar inocent.

Nicolas a chicotit.

— Deja mă cunoști bine, frumoaso.

— Aș vrea să vă pipăi obrazul, ca să vă pot cunoaște mai bine.

Era o mare îndrăzneală din partea mea. Nici măcar lui Philippe nu-i cerusem să-i pipăi obrazul și doar îl cunoșteam din copilărie.

Însă Nicolas e de la Paris. E obișnuit cu purtări îndrăznețe.

— *Bien sûr*, a zis el.

A pășit printre căpsuni, strivind sub tălpi mentă și roiniță și fructe crude. A îngenuncheat înaintea

mea și eu mi-am pus mâinile pe fața lui. Avea părul moale, lung până la umeri, iar bărbia și obrajii-i nerasi înțepau. Fruntea îi era largă. Bărbia avea o gropiță. De ambele părți ale gurii mari am simțit riduri adânci. L-am strâns de nasul lung și subțire și el a râs.

I-am simțit fața doar o clipă, apoi el a sărit în picioare și și-a făcut vânt pe cărare. Când Philippe s-a întors, târând scaunele prin pietriș, eram amândoi în poziția în care ne lăsase.

— *Alors*, vreți să vedeți florile pe care le veți schița?

M-am ridicat atât de repede, că am amețit.

— Da, a răspuns Philippe.

Am apucat-o pe cărare și i-am condus la straturile de flori.

— Multe dintre ele înfloresc chiar acum, dar pe câteva le-ați scăpat. Nu mai sunt violete, nici lăcrămioare sau brebenoci. Frunze da, însă flori nu mai sunt. Și creasta cocoșului începe să se ofilească. Însă degetarița și șopârlita încep deja să înflorească. La fel și vreo câteva gălbenele. Le vedeți acolo, lângă pruni?

— Da, a zis Nicolas. Cultivi de toate aici, *n'est-ce pas*? De ce-ți dai atâta osteneală, de vreme ce nu le poți vedea?

— Le cultiv ca să le vadă alții, dar mai ales pentru Papa, pentru ca el să cunoască florile pe care le țese și să le poată copia formele și culorile adevărate. Așa merge cel mai bine. Asta e secretul atelierului. De asta ne ies nouă *millefleurs* atât de frumoase. *Bon*, aici sunt tufele de muștar. Le plantez în colțurile parcelelor, pentru miros, ca să știu unde mă aflu. Aici avem căldărușă – totul întreit: trei frunze în trei buchete pe trei tulpini, simbolizând Sfânta Treime. Aici sunt garoafele, margaretele și părăluțele. Ce altceva vă mai trebuie?

Philippe m-a întrebat despre alte plante pe care le vedea acolo și am îngenuncheat să le pipăi: